

اعتبار سنجی منابع حدیثی عامه

www.ketab.ir

مرتضی فرج پور

پژوهشکده معارف اهل بیت علیهم السلام

www.ketab.ir

فرج پور، مرتضی	سرشناسه
اعتبارسنجی منابع حدیثی عامه / مرتضی فرج پور	عنوان و نام پدیدآور
قم: نشر معارف اهل بیت الطاهرين عليهم السلام، ۱۴۰۰	مشخصات نشر
۴۷۲ ص.	مشخصات ظاهری
نشر معارف اهل بیت عليهم السلام؛ ۴۲. اعتبارسنجی حدیث؛ ۱.	فروست
۹۷۸-۶۲۲-۹۷۸۵۹-۶-۶	شابک
فیبا	وضعیت فهرست نویسی
کتابنامه: ص. [۴۵۹]-۴۷۲.	یادداشت
احادیث -- مأخذ	موضوع
Hadith -- Sources	موضوع
حدیث -- دفاعیه ها و ردیه ها	موضوع
Hadith -- Controversial literature	موضوع
حدیث -- نقد و تفسیر -- تاریخ	موضوع
Hadith -- Criticism, interpretation, etc. -- History	موضوع
محدثان	موضوع
Hadith -- Authorities	موضوع
BP۱۰۶	رده بندی کنگره
۲۹۷/۲۹	رده بندی دیویی
۸۵۵۹۸۵۱	شماره کتابشناسی ملی

اعتبارسنجی منابع حدیثی عامه

مرتضی مریح پور

پژوهشکده معارف اهل بیت علیهم السلام

ناشر: نشر معارف اهل بیت الطاهرين علیهم السلام
چاپ: اشراق نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۰ ش
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

تمام حقوق محفوظ است.

مراکز پخش

۱. قم، ۴۵ متری شهید صدوقی (زنبیل آباد)،
کوی ۳۴، پلاک ۱۵، مؤسسه معارف اهل بیت علیهم السلام
کد پستی: ۳۷۱۶۸۶۶۵۱۴ - ۳۷۱۶۸۶۶۵۱۵
تلفن: ۰۲۵-۳۲۹۱۴۶۰۲ / دوزنگاز: داخلی ۱۵۰

۲. قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه
همکف، پلاک ۱۱، تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۴۲۴۴۳

فهرست

.....	سخن پژوهشگرده	۱۹
.....	مقدمه	۲۳

بخش اول: سنت ستیزی یا سنت نگاری / ۲۷

.....	فصل اول: سیر تعامل اهل سنت با سنت	۲۹
.....	انواع ممانعت از نقل سنت در حیات نبوی	۲۹
.....	ممانعت با هیاهو و سر و صدا	۲۹
.....	ممانعت با ضجه و فریاد	۳۰
.....	ممانعت با فریاد «الله اکبر»	۳۲
.....	ممانعت با نشستن و برخاستن های مکرر	۳۲
.....	منع نقل سنت در عهد شیخین	۳۳
.....	منع نقل حدیث از سوی ابوبکر با عنوانی خداپسندانه	۳۳
.....	منع نقل حدیث از سوی عمر	۳۴
.....	ممانعت با صدور حکم حکومتی	۳۵
.....	ممانعت با تهدید، ارباب و تطمیع	۳۶
.....	ضرب و شتم به جرم نقل حدیث	۳۷
.....	زندانی کردن اصحاب به جرم نقل حدیث	۴۱
.....	ممانعت از نقل سنت در زمان امویان	۴۳
.....	قتل و تبعید به جرم نقل حدیث	۴۳
.....	فصل دوم: ممانعت از حدیث نگاری	۴۷
.....	ممانعت از نوشتن وصیت در حیات نبوی	۴۷
.....	ممانعت به خاطر احتیاط بعد از حیات نبوی	۴۸
.....	از بین بردن احادیث با جمع آوری و سوزاندن آن ها	۴۹
.....	پیگیری سنت خلفا توسط صحابه	۵۰
.....	توجیهاتی پیرامون ممانعت ها	۵۲
.....	توجیهات ابوبکر	۵۲

۲۲۲	عدم روایت از «کرایسی» به خاطر هم سونبودن با احمد در مسأله خلق قرآن
۲۲۴	جریان اختلاف کرایسی و احمد بن حنبل
۲۲۴	توثیق و تمجید ناصبیان و دشمنان اهل بیت علیهم السلام
۲۲۴	عمر سعد
۲۲۶	خصوصیت عمر سعد با اهل بیت علیهم السلام
۲۲۷	اعتراض برخی محدثان به نقل روایت از عمر سعد
۲۲۸	حریر بن عثمان
۲۳۰	کتمان ناصبی بودن حریر توسط بخاری
۲۳۱	توثیقات حریر از سوی ترجمه نگاران سنی
۲۳۲	ابولیبید لمأزة
۲۳۲	دشمنی ابولیبید با امیرالمؤمنین علیه السلام
۲۳۴	توثیقات ابولیبید از سوی رجالیان سنی
۲۳۷	خالد بن عبد الله القسری
۲۳۷	خصوصیت با امیرالمؤمنین علیه السلام
۲۳۸	توثیق و تمجید خالد قسری از رجالیان
۲۳۹	محمد بن هارون بن حمید
۲۳۹	دشمنی محمد بن هارون با امیرالمؤمنین علیه السلام
۲۴۰	عبد الله بن طاوس بن کیسان
۲۴۱	اسد بن وداعه شامی
۲۴۱	دشمنی «اسد بن وداعه» با امیرالمؤمنین علیه السلام
۲۴۲	توثیق و تمجید اسد بن وداعه
۲۴۳	اسحاق بن سويد
۲۴۳	دشمنی اسحاق بن سويد با امیرالمؤمنین علیه السلام
۲۴۴	توثیق و تمجید اسحاق بن سويد
۲۴۶	نعیم بن ابی هند
۲۴۶	دشمنی نعیم بن ابی هند با امیرالمؤمنین علیه السلام
۲۴۷	توثیق و تمجید نعیم بن ابی هند
۲۴۸	ازهر بن عبد الله الحرازی
۲۴۸	دشمنی ازهر بن عبد الله با امیرالمؤمنین علیه السلام
۲۴۹	توثیق و تمجید ازهر بن عبد الله حرازی
۲۵۰	حصین بن نمیر
۲۵۲	زیاد بن جبیر
۲۵۲	دشمنی زیاد بن جبیر با اهل بیت علیهم السلام
۲۵۴	ابوالعباس الأعمی
۲۵۴	زیاد بن علاقة

۲۵۶	شبت بن ربیع
۲۵۷	عبد الله بن زيد (ابوقلاية)
۲۶۰	عبد الله بن سالم
۲۶۲	عبد الله بن شقیق
۲۶۴	قیس بن ابی حازم
۲۶۵	دشمنی قیس بن ابی حازم با امیرالمؤمنین علیه السلام
۲۶۵	تصریح ابن حجر به دشمنی قیس با امیرالمؤمنین علیه السلام
۲۶۶	توثیق و تمجید علمای اهل سنت از قیس، بنابر نقل ابن حجر
۲۶۷	توثیقات قیس در سایر منابع رجالی اهل سنت
۲۶۸	توثیق قیس از سوی ذهبی
۲۶۹	توثیقات برخی دیگر از رجالیان اهل سنت درباره قیس
۲۶۹	محمد بن زیاد
۲۷۱	میمون بن مهران
۲۷۲	هیثم بن اسود
۲۷۴	ابوبکر بن ابی موسی الأشعری
۲۷۵	معاویه بن حدیج
۲۷۵	دشمنی معاویه بن حدیج با امیرالمؤمنین علیه السلام
۲۷۷	بغض معاویه بن حدیج نسبت به اهل بیت علیهم السلام
۲۷۸	توثیق و تمجید معاویه بن حدیج
۲۷۸	دفاع ذهبی از معاویه بن حدیج
۲۸۰	ثور بن یزید
۲۸۲	توثیق ثور بن یزید از طرف ذهبی و برخی رجالیان دیگر
۲۸۴	ابراهیم بن یعقوب الجوزجانی
۲۸۴	دشمنی ابراهیم بن یعقوب با امیرالمؤمنین علیه السلام
۲۸۵	توثیق و تمجید ابراهیم بن یعقوب
۲۸۶	ابوهریره
۲۸۹	مروان بن الحکم
۲۹۰	توثیق و تمجید انصار نواصب
۲۹۰	عنبنه بن سعید بن العاص
۲۹۲	توثیق و تمجید خوارج
۲۹۵	عمران بن حطان
۲۹۷	عکرمه
۲۹۹	ابوحسان الأعرج
۳۰۱	ولید بن کثیر

۴۲۰	 دعوت از عایشه برای دیدن رقص مردان
۴۲۲	 نگاه کردن به رقص زنان و دختران
۴۲۳	 شرکت در مجلس زنانه
۴۲۳	 ورود عروس نامحرم به مجلس مردانه و پذیرایی عروس از پیامبر ﷺ
۴۲۴	 علاقه و اشتیاق به آواز خوانی و موسیقی
۴۲۴	 علاقه شدید به زنان، به ویژه زنان آواز خوان
۴۲۵	 نقل مسائل زناشویی در حضور نامحرم
۴۲۶	 مباشرت با همسران در حال حیض
۴۲۶	 ناتوانی از برقراری عدالت میان همسران
۴۲۶	 عروض سهو و نسیان بر پیامبر اکرم ﷺ
۴۳۰	 ارتکاب امور خلافِ شئونات اجتماعی
۴۳۱	 مسحور شدن پیامبر خدا
۴۳۲	 بدگویی از والدین
۴۳۲	 نتیجه اقدامات خط خلفا برای ترور شخصیت رسول خدا ﷺ
۴۳۳	 گمراه کردن مسلمانان و محرومیت بشر از آموزه‌های سعادت پرور
۴۳۵	 معرفی پیامبر ﷺ به عنوان مجتهد
۴۴۴	 فراهم ساختن مدارک جعلی برای مخالفان اسلام
۴۴۵	 اظهار نظر درباره پیامبر اکرم ﷺ با استناد به روایات جعلی نزول اولین وحی
۴۴۶	 اظهار نظر درباره پیامبر اکرم ﷺ با استناد به افسانه غرائق ۶
۴۴۹	 تغییر همه سنت‌ها و تضييع نماز
۴۵۰	 تغییر همه سنت‌ها به جز لا اله الا الله
۴۵۱	 تغییر همه سنت‌ها جز به جماعت خواندن نماز
۴۵۱	 تغییر همه سنت‌ها جز نذا به نماز
۴۵۱	 تغییر همه سنت‌ها به جز قبله
۴۵۲	 روایات بدعت گذاری اصحاب پس از رسول خدا ﷺ
۴۵۲	 امیر المؤمنین علیه السلام و نماز به سیره رسول خدا ﷺ
۴۵۴	 استحاله شریعت در کلام ابن ابی الحدید
۴۵۵	 اخبار از تغییر سنت‌ها در روایات شیعه
۴۵۹	 فهرست منابع

مقدمه

حفظ میراث و آورده‌ی انبیاء در طول تاریخ، به عهده امت‌ها بوده است. اما متأسفانه مؤمنین توان مقابله با انواع تخریب‌ها و دسیسه‌های دشمنان دین را نداشته‌اند. میراث و کتب آسمانی، همگی مورد هجوم خودخواهان و بندگان دنیا قرار گرفته است. در این میان میراث رسول خدا ﷺ سرگذشتی شگفت داشته است. آن بزرگوار کتاب قرآن و عترت خویش را به یادگار و برای جلوگیری از انحراف امت خویش برجای گذاشتند و فرمودند: مادام که به این دو متمسک باشید، گمراه نخواهید شد.^۱ رفتار امت با این دو یادگار، بسی عجیب و دلخراش است؛ قرآن را مهجور کرده و عترت را کنار زدند. روشن است که آموزه‌ها و توصیه‌های مکتوب عترت، در زمینه آشکارسازی و بیان موانع برای عزو جل در قرآن و همچنین راهنمایی و هدایت نسل‌ها چه جایگاه ارزشمندی دارند. «لیکن است رسول خدا ﷺ در از بین بردن میراث پیامبر و ائمه اطهار علیهم‌السلام نقش موثری ایفا نمودند. نتیجه آنکه در اندک زمان، بزرگان و سرشناسان امت در همه چیز اختلاف کرده و راه برای بسیاری، تیره و تار گردید. در حقیقت دو گروه دولت آدم و دولت ابلیس برای حفظ یا تحریف میراث باقی مانده رسول خدا ﷺ با انواع روش‌ها تلاش کردند. ایمانیان برای حفظ و بقاء میراث و شیطانیان برای محو و کتمان

۱. بنابر روایت مالک، در حدیث مشهور ثقلین، که بزرگان حدیث اهل تسنن آن را نقل کرده‌اند، تمسک و رجوع به سنت پیامبر اکرم ﷺ در کنار قرآن سبب رهایی از گمراهی معرفی شده است. مالک بن انس یکی از رهبران فقهی عاقله، در الموطأ می‌نویسد: وحدثنی عن مالک أنه بلغه أن رسول الله قال: «ترکت فیکم امرین لن تضلوا ما تمسکتم بهما کتاب الله و سنة نبیه» (الموطأ، ج ۵، ص ۱۳۲۳).

۲. بهره‌گیری کامل از قرآن در گرو مراجعه به سنت پیامبر اکرم ﷺ و بیان راسخان در علم است. همانان که خداوند به ایشان علم عطا کرده و علوم قرآن را در سینه‌های ایشان قرار داده است. علاوه بر اجماع شیعه بر این معنا و بر اساس همین سنت در منابع عاقله نیز روایاتی نقل شده که پیامبر اکرم ﷺ، امیرالمؤمنین علی را «مبتین قرآن» معرفی فرموده است. حاکم نیشابوری در المستدرک از انس بن مالک روایت می‌کند: أن النبی صلی الله علیه [واله] وسلم قال لعلي: «أنت تبین لأمّتی ما اختلفوا فیہ بعدی». هذا حدیث صحیح علی شرط الشیخین ولم یخرجاه (المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۲۲).

حقایق؛ همان طور که همیشه بوده و خواهد بود. اهل حق برای حفظ شواهد و ادله حق تلاش می‌کنند و اهل باطل برای محو و کتمان حقایق؛ باطل برای بقای خود نیازمند کتمان و حق برای بقاء، نیازمند تبیین است.

خودخواهان و سرکردگان اهل باطل در امت رسول خدا ﷺ برای پیشبرد اهداف خود در دور نگه داشتن سایرین از میراث آن بزرگوار دست کم از چند تکنیک مهم سود جستند:

کتمان حقایق با حذف مستقیم آموزه‌ها و روایات عترت علیهم‌السلام.
کتمان حقایق با تدلیس و تغییر معانی و الفاظ آموزه‌ها و روایات، تلاش برای جداسازی مفسران حقیقی قرآن از امت و جلوگیری از رسیدن صدای صاحبان دین به امت.

بی اعتبار ساختن جایگاه و شخصیت رسول خدا ﷺ و عترت ایشان.
بی اعتبار ساختن کارشناسان و روشنفکران مربوط به وقایع و پدیده‌های روشننگر تاریخی و همچنین راویان و استادان مربوط به اتفاقات مهم تاریخ.

در نگاشته‌ی پیش رو خواهیم دید که با وجود اهمیت و جایگاه اصلی سنت، در بقاء و ماندگاری دین، حاکمان بعد از رسول خدا ﷺ چه برخوردی با سنت داشته و رفتار دوگانه ایشان در ترویج نگارش سنت و عدم ترویج آن، موجب عدم اعتماد به مجامع حدیثی اهل سنت شده و اعتبار این مجامع را زیر سوال برده است. البته ادعا این نیست که در این منابع، هرچه هست جعل و ساختگی است، بلکه غرض ورزی‌ها و ادخال انگیزه‌های سیاسی در برداشت منتخبی از سنت و نگارش آن منتخب، و از طرفی ممانعت، سانسور و ترور سنت‌نگاران در موارد دیگر، موجب بی‌اعتمادی بر فضای حدیث‌نگاری عامه است.

اثر پیش رو، به چهار محور خواهد پرداخت:

چگونگی تدوین سنت در میان اهل تسنن

اقدام به تحریف حقایق

قواعد رجالی عامه در پذیرش یا عدم پذیرش احادیث

شواهد نابودی سنت رسول خدا ﷺ در میراث اهل سنت